

4. Сахарница океана. *Вокруг света*. Май, 1981. URL: <http://www.vokrugsveta.ru/vs/article/2189/> (дата звернення: 18.10.2019)
5. Role of the Anti Drug and Smuggling Unit // The Mauritius Police Force. URL: <http://police.govmu.org/English/Organisation/Branches/Pages/Anti-Drug-and-Smuggling-Unit-.aspx> (дата звернення: 18.10.2019).
6. Mauritius the Dangerous Drugs Act 2000. URL: <http://apps.who.int/medicinedocs/documents/s18370en/s18370en.pdf> (дата звернення: 18.10.2019).
7. Конвертер валют: співвідношення мавританської рупії до гривні. URL: <https://kurs.com.ua/valyuta/mro/> (дата звернення: 18.10.2019).

Одержано 21.10.2019

УДК 336.761

Наталія Олегівна МАКСИМЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-9565-6675>

ПОСИЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Відповідно до статті 166 Господарського кодексу України [1] з метою реалізації єдиної державної політики у сфері випуску та обігу цінних паперів, створення умов для ефективної мобілізації та розміщення суб'єктами господарювання фінансових ресурсів з урахуванням інтересів суспільства та захисту прав учасників фондового ринку здійснюється державне регулювання ринку цінних паперів. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» [2] державне регулювання ринку цінних паперів визначається як здійснення державою комплексних заходів щодо упорядкування, контролю, нагляду за ринком цінних паперів та їх похідних та запобігання зловживанням і порушенням у цій сфері.

Обґрунтовуючи роль держави у регулюванні ринку цінних паперів Г. М. Терещенко зазначає, що на початку свого розвитку фондовий ринок України нагадував фондові ринки розвинених країн минулих десятиліть, де панували шахрайство, зловживання довірою інвесторів, маніпулювання ринком, внаслідок чого довіра до цінних паперів втрачена і потрібно про йти довгий шлях, щоб її повернути, то ж неможливо забезпечити розвиток фінансового ринку в цілому та фондового ринку зокрема без підтримки довіри до нього, без створення надійної системи захисту прав та майнових інтересів інвесторів, передусім населення. До сфери державного регулювання ринку цінних паперів в Україні належать як законодавче забезпечення, так і регулювання й визначення правил випуску та обігу цінних паперів, реєстрація нових випусків, ліцензування професійної діяльності на ринку цінних паперів, захист прав інвесторів, контроль за дотриманням антимонопольного законодавства, контроль системи ціноутворення та діяльності професійних учасників ринку [3].

На сьогодні державне регулювання ринку цінних паперів зводиться до здійснення контрольних, регулятивних та організаційних повноважень, які в своїй сукупності є проявами адміністративно-правового методу правового регулювання ринку цінних паперів. Держава, в особі уповноважених на здійснення такої діяльності є специфічним суб'єктом, що наділений владними повноваженнями та забезпечує задоволення публічних та приватних інтересів на ринку цінних паперів шляхом забезпечення правопорядку в цій сфері.

В літературі ринок цінних паперів називають тією частиною фінансового ринку, яка пов'язана з рухом «фіктивного капіталу». З появою цінних паперів відбулося роздвоєння капіталу: з одного боку існує реальний капітал, представлений виробничими фондами, а з іншого – його відображення в цінних паперах. Тоді як реальний капітал вкладений у виробництво та функціонує у цій сфері, цінні папери відбивають його паперовий дублікат. Поява фіктивного капіталу, тобто цінних паперів, пов'язана з розвитком необхідності в залученні все більшої кількості кредитних ресурсів внаслідок розширення комерційної та виробничої діяльності. Купівля цінних паперів не сприяє створенню реального капіталу, але гроші, отримані надалі від продажів цінних паперів, можуть бути вкладені у виробництво, будівництво, інші галузі народного господарства, використані на придбання основних фондів, поповнення оборотних коштів [4, с. 62].

У науці фінансового права публічно-правова природа ринку цінних паперів розглядається в межах фінансово-правового регулювання. Під фінансово-правовим регулюванням ринку цінних паперів запропоновано форму впливу фінансового права на суспільні відносини, що складаються на ринку цінних паперів, реалізуються за допомогою фінансово-правових норм, спрямованих на впорядкування фінансової діяльності на ринку цінних паперів, фінансових правовідносин на ринку цінних паперів, актів реалізації права й обов'язків суб'єктів цих правовідносин, актів застосування права компетентними органами державної влади [5, с. 6]. Надане визначення, як і напрямки дослідження науковців, переважно зосереджується на фондовому контролі як виді фінансового контролю та фінансової відповідальності, як напрямів діяльності держави на ринку цінних паперів, що є наслідком законодавчого спрямування державного регулювання ринку цінних паперів на контрольних повноваженнях держави. Разом з тим

ринок цінних паперів може стати з ефективних інструментів формування публічних фінансів за рахунок участі публічних суб'єктів як повноцінних його учасників. Слабка розвиненість ринку цінних паперів України значно знижує конкурентоспроможність держави в отриманні інвестицій з міжнародних ринків капіталу та акумуляції коштів внутрішніх інвесторів [6].

Про роль держави у формуванні та функціонуванні ринку цінних паперів, як інструменту формування публічних доходів неодноразово було підкреслено в науковій літературі, так О. Мертенс зазначає, що державне регулювання має забезпечити відповідне законодавче забезпечення, правила випуску та обігу, реєстрації, захисту прав інвесторів, контроль системи ціноутворення, при цьому основною метою держави має стати досягнення компромісу між фіскальною функцією та загальноекономічною ефективністю [7, с. 62]. Доцільно погодитися з думкою О. О. Калюги, про те, що на сьогодні державі відведено активну роль у сфері регулювання фондового ринку, вона має сприяти формуванню привабливого інвестиційного клімату, вдосконалювати законодавство і лібералізувати регулювання на ринку цінних паперів, розвивати ринки державних, муніципальних цінних паперів, а також цінних паперів підприємств, підтримуваних державою. Сприяння розвитку фондового ринку може здійснюватися державою через систему адміністративної підтримки і економічного стимулювання. Через фондовий ринок держава може сприяти фінансуванню сфер високої соціальної значущості, таких як житлове будівництво, освіта, охорона здоров'я. Окрім цього, присутність держави на фондовому ринку сприяє фінансуванню тих галузей промисловості, які через низку обставин стали низькорентабельними і нецікавими для приватного бізнесу, але залишаються соціально значущими. Державне стимулювання інвестицій важливе в інфраструктурних проєктах національного масштабу, одноразові витрати і терміни окупності яких дуже великі для бізнесу. Досягнення мети перетворення фондового ринку на механізм інвестиційного обслуговування економіки можливе тільки за наявності ясної стратегії держави по реформуванню фондового ринку [8]. Таким чином, мова йде про нагальну необхідність посилення адміністративно-правової та фінансово-правової забезпеченості включення держави та місцевого самоврядування до участі у ринку цінних паперів.

На підставі викладеного слід зазначити, що однією з важливих проблем правового регулювання ринку цінних паперів є його недостатня нормативно-правова забезпеченість, зокрема в частині участі державних та самоврядних суб'єктів в діяльності ринку цінних паперів в якості повноцінних учасників. Відсутні правові передумови використання ринку цінних паперів як елементу механізму формування бюджетних доходів. Ринок цінних паперів, може бути розглянуто як об'єкт цивільно-правового регулювання, як об'єкт адміністративно-правового впливу з боку владних суб'єктів, що здійснюють контролюючі, організаційні та регулятивні функції, та як фінансовий інструмент формування як бюджетних надходжень, так і соціально значущих проєктів.

Державне регулювання ринку цінних паперів покликано забезпечити захист публічних та правових інтересів, про що безпосередньо йдеться у статті 166 Господарського кодексу України – реалізація єдиної державної політики у сфері випуску та обігу цінних паперів, створення умов для ефективного мобілізації та розміщення суб'єктами господарювання фінансових ресурсів з урахуванням інтересів суспільства та захисту прав учасників фондового ринку. На сьогодні одним із недоліків правового регулювання ринку цінних паперів серед інших є відсутність законодавчих підстав емісії та торгівлі державними цінними паперами та правового статусу осіб, уповноважених здійснювати публічне регулювання ринку цінних паперів, що впливає на рівень і обсяги капіталізації та ліквідність всіх видів цінних паперів і, як наслідок, перешкоджає розвитку публічних фінансових ресурсів.

Список бібліографічних посилань

1. Господарський кодекс України : закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, 19–20, 21–22. Ст. 144.
2. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : закон України від 30.10.1996 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 51. Ст. 292.
3. Терещенко Г. М. Державне регулювання ринку цінних паперів в Україні. *Наукові праці НДФІ*. 2005. Вип. 4. С. 141–149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npndfi_2005_4_17 (дата звернення: 20.09.2019).
4. Івахненко І. Вплив ринку цінних паперів на інвестування в реальний сектор економіки. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 2 (167). С. 60–67. URL: http://papers.univ.kiev.ua/1/ekonomika/articles/ivakhnenko-influence-of-market-of-equities-is-on-investing-in-the-real-sector_24557.pdf (дата звернення: 20.09.2019).
5. Белікова О. В. Фінансово-правове регулювання ринку цінних паперів в Україні : автореф дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2011. 23 с.
6. Рубаха М. В, Головнич О. Б. Ринок цінних паперів: сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/13-2015/47.pdf> (дата звернення: 19.09.2019).
7. Мертенс А. В. Инвестиции: Курс лекций по современной финансовой теории. Київ : Киев. инвестиц. агенство, 1997. 416 с.
8. Калюга О. О. Державне регулювання фондового ринку в Україні: проблеми і шляхи вирішення. *Теорія та практика державного управління*. 2012. Вип. 2. С. 270–276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2012_2_42 (дата звернення: 20.09.2019).

Одержано 31.10.2019